

O'QUVCHI YOSHLARNI KASBGA TAYYORLASHDA PEDAGOGIK TASHXISLASH TAMOYILLARI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17470027>

Abdurasulova Feruza Rustamovna

Diplomat University o'qituvchisi.

Annotatsiya

Ushbu maqolada o'quvchi yoshlarni kasbga tayyorlash jarayonida pedagogik tashxislashning o'rni va ahamiyati tahlil etilgan. Pedagogik tashxislash ta'lim jarayonida o'quvchining shaxsiy imkoniyatlarini, kasbiy moyilligi, qobiliyatlari va qiziqishlarini aniqlash hamda ularni to'g'ri yo'naltirishga xizmat qiluvchi tizim sifatida yoritiladi. Maqolada tashxislash tamoyillari, metodlari, pedagogik yondashuvlar hamda ularning amaliyotdagi qo'llanishi ilmiy manbalar asosida o'rganilgan.

Kalit so'zlar: pedagogik tashxis, kasbiy yo'nalish, o'quvchi shaxsi, qobiliyat, kompetensiya, monitoring, ta'lim sifati, tashxislash prinsiplari.

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПРИНЦИПЫ ДИАГНОСТИКИ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКЕ УЧАЩЕЙСЯ МОЛОДЁЖИ

Абдурасулова Феруза Рустамовна

Преподаватель Diplomat University.

Аннотация

В данной статье рассматривается роль педагогической диагностики в процессе профессиональной подготовки учащейся молодёжи. Диагностика представлена как системная деятельность, направленная на выявление индивидуальных способностей, склонностей и интересов учащихся, а также на определение оптимальных путей их профессионального становления. В работе раскрываются сущность и принципы педагогической диагностики, анализируются современные методы и практические направления применения.

Ключевые слова

педагогическая диагностика, профессиональная ориентация, личность учащегося, способности, компетенции, мониторинг, качество образования, диагностические принципы.

PEDAGOGICAL PRINCIPLES OF DIAGNOSTICS IN PREPARING STUDENTS FOR PROFESSIONAL CAREERS

Abdurasulova Feruza Rustamovna,
Teacher of Diplomat University.

Abstract

This article explores the role and importance of pedagogical diagnostics in preparing students for professional activity. Pedagogical diagnostics is presented as a systematic process aimed at identifying the individual abilities, aptitudes, and interests of students, as well as determining optimal pathways for their professional development. The article highlights the scientific foundations, principles, and modern methods of pedagogical diagnostics, analyzing their practical application in the educational process.

Keywords

pedagogical diagnostics, professional orientation, student personality, ability, competence, monitoring, quality of education, diagnostic principles.

O'quvchi yoshlarni kasbga tayyorlash bugungi kunda ta'lim tizimining strategik yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Jamiyat taraqqiyoti, mehnat bozorining o'zgaruvchan talablari yoshlarning kasbiy tanlovi va tayyorgarlik darajasiga bevosita bog'liq. Shu bois pedagogik tashxislash ta'limning muhim tarkibiy qismi sifatida qaraladi.

Pedagogik tashxislash — bu o'quvchining individual xususiyatlarini o'rganish, uning bilim, ko'nikma, qiziqish, qobiliyat va psixologik holatini aniqlash jarayonidir⁸⁷. Mazkur jarayon o'qituvchiga o'quvchining o'ziga xos xususiyatlari asosida shaxsga yo'naltirilgan yondashuvni amalga oshirish imkonini beradi. Zamonaviy sharoitda diagnostika pedagogik jarayonning majburiy tarkibiy qismidir. Ta'lim muassasasining o'quv va tarbiyaviy ta'sirini o'rganish va samaradorligini aniqlash eng qiyin pedagogik muammolardan biridir.

Bugungi kunda bo'lajak o'qituvchilar kasbiy diagnostika faoliyati maxsus o'qitilgan bo'lib, bu ularga ta'lim berish va tarbiya berish jarayonini haqiqatan ham samarali qilishiga yordam beradi.

Har bir o'quvchi shaxsini har tomonlama rivojlantirish, uning kasbiy yo'nalishini aniqlash va kasbiy tayyorgarligini shakllantirish davlat siyosatining muhim vazifalaridan biri sifatida belgilangan.

⁸⁷ Yusupova, M. Kasbiy yo'nalish psixologiyasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.- B.37–41.

Pedagogik tashxislashning mohiyati va ahamiyati. Pedagogik tashxislash – bu o'quvchi shaxsini chuqur o'rganish va uning rivojlanish imkoniyatlarini aniqlashga qaratilgan ilmiy-amaliy faoliyatdir⁸⁸. Ushbu jarayon faqat nazariy emas, balki amaliy ahamiyatga ham ega bo'lib, o'qituvchiga har bir o'quvchi uchun individual rivojlanish yo'nalishini tanlashga yordam beradi.

Tashxislash o'qituvchiga:

- o'quvchi shaxsini to'liq tahlil qilish;
- uning kuchli va zaif tomonlarini aniqlash;
- kasbiy yo'nalishini belgilash;
- o'quv jarayonini differensial tashkil etish imkonini beradi.

Shunday qilib, pedagogik tashxislash kasbiy ta'lim tizimida shaxsga yo'naltirilgan yondashuvni amalga oshirishda markaziy o'rinni egallaydi.

Pedagogik tashxislash tamoyillari.

O'quvchi yoshlarni kasbga tayyorlashda pedagogik tashxislash quyidagi asosiy tamoyillarga tayanadi:

1. Ilmiylik tamoyili – tashxis natijalari ilmiy asoslangan metodlar orqali olinishi zarur.
2. Shaxsga yo'naltirilganlik tamoyili – tashxis natijalari o'quvchining shaxsiy xususiyatlari, motivlari va ehtiyojlariga mos tahlil qilinadi.
3. Tizimlilik va uzluksizlik – tashxislash muntazam va bosqichma-bosqich olib borilishi kerak.
4. Obyektivlik – o'qituvchining subyektiv fikridan xoli, aniq mezonlar asosida baholash.
5. Axloqiylik va ishonchlilik – tashxis natijalaridan o'quvchining obro'siga zarar yetkazmaslik tamoyiliga rioya qilish zarur.

Mazkur tamoyillar o'qituvchiga tashxis jarayonini metodik jihatdan to'g'ri tashkil etish imkonini beradi.

Pedagogik tashxislash metodlari va bosqichlari. O'quvchilarni kasbga tayyorlashda pedagogik tashxis quyidagi metodlar orqali amalga oshiriladi:

- Kuzatish va suhbat – o'quvchining xatti-harakati, qiziqishi, munosabati orqali kasbiy moyilligini aniqlash;
- So'rovnoma va test metodlari – o'quvchining shaxsiy qobiliyatlari, psixologik xususiyatlarini o'lchash;
- Diagnostik topshiriqlar – kasbiy yo'nalishga oid muammoli vaziyatlarni yechish orqali ularning fikrlash darajasini baholash;
- Psixodiagnostik metodlar – temperament, nerv tizimi va motivatsiya turlarini aniqlash.

⁸⁸ Karimova, N. Pedagogik diagnostika nazariyasi va amaliyoti. – Samarqand, 2021.- B.45–47.

Tashxis jarayoni, odatda, uch bosqichda amalga oshiriladi:

1. Tayyorlov bosqichi – tashxis maqsadi va mezonlarini belgilash;
2. Amalga oshirish bosqichi – diagnostik topshiriqlarni o'tkazish;
3. Tahlil va xulosa chiqarish – natijalarni tahlil qilish, tavsiyalar berish⁸⁹

Kasbga tayyorlashda tashxis natijalarining ahamiyati. Pedagogik oliy o'quv yurti bo'lajak o'qituvchilarni pedagogik faoliyat muammolarini hal qilishning haqiqiy vositasiga aylantirish uchun ularni professional va pedagogik diagnostikani sifatli amalga oshirishga tayyorligini ta'minlashi shart. Jamiyatning intellektual, axloqiy, ruhiy jihatdan kuchli, malakali kadrlarga ega bo'lishini taqozo etadi. Binobarin, malakali, har jihatdan yetuk kadrlarni tayyorlashda uzluksiz ta'lim tizimining boshqa bosqichlari qatorida oliy ta'lim muassasalari ham alohida o'rin tutadi⁹⁰

O'quvchilarni kasbga yo'naltirishda tashxis natijalari quyidagilarga xizmat qiladi:

- kasbiy tanlovda individual yondashuvni ta'minlaydi;
- o'quv rejalari va dasturlarni o'quvchi qobiliyatiga moslashtirish imkonini beradi;
- ta'lim sifatini monitoring qilishga yordam beradi;
- o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi.

Pedagogik tashxislash natijasida o'quvchi shaxsini chuqur o'rganish orqali o'qituvchi unga eng mos kasb yo'nalishini tavsiya qila oladi. Bu esa yoshlarning mehnat bozorida o'z o'rnini topishiga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, **pedagogik tashxislash** – o'quvchi yoshlarni kasbga tayyorlash jarayonining ajralmas qismi bo'lib, u o'qituvchiga shaxsiy yondashuvni samarali amalga oshirish imkonini beradi. Tashxislash natijalari asosida o'quvchining qobiliyati, moyilligi va ehtiyojlariga mos kasbiy yo'nalish tanlanadi.

Zamonaviy ta'limda pedagogik tashxisni faqat baholash vositasi emas, balki shaxsni rivojlantirish strategiyasi sifatida qo'llash muhimdir. Shu tarzda, ta'lim tizimi o'quvchini mehnat bozorida muvaffaqiyatli faoliyat yuritishga tayyorlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Yusupova, M. Kasbiy yo'nalish psixologiyasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019. – B. 37–41.
2. Karimova, N. Pedagogik diagnostika nazariyasi va amaliyoti. – Samarqand, 2021. – B. 45–47.

⁸⁹ Abdullayeva, S. Tashxis va rivojlantiruvchi ta'lim. – Qarshi, 2021. – B. 84–86.

⁹⁰ Tolipov O., Ro'ziyeva D. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat: Oliy ta'lim muassasalarining barcha yo'nalishdagi magistratura mutaxassisliklari uchun o'quv qo'llanmasi. – T.: Innovatsiya-ziy, 2019. – B. 3.

3. Abdullayeva, S. Tashxis va rivojlantiruvchi ta'lim. – Qarshi, 2021. – B. 84–86.
4. Tolipov O', Ro'ziyeva D. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat: Oliy ta'lim muassasalarining barcha yo'nalishdagi magistratura mutaxassisliklari uchun o'quv qo'llanmasi. – T.: Innovatsiya-ziyo, 2019. – B. 3.